

УДК 340.12

Черник Наталія Степанівна,
 викладач кафедри церковно-канонічних і
 державно-правових дисциплін
 Івано-Франківського університету права
 імені Короля Данила Галицького

СМЕРТЬ ЯК НЕПРИПУСТИМЕ ПОКАРАННЯ ЗАСУДЖЕНЕ ЦЕРКОВНОЮ ВЛАДОЮ

Актуальною проблемою у галузі юриспруденції є визначення правових гарантій права на життя в нашій державі та недоцільності обговорення застосування смертної кари, як міри покарання. Це питання потребує подальшого розвитку і вдосконалення. Дана проблема відіграє значну роль і викликає великий інтерес в сучасному суспільстві.

Ключові слова: смертна кара, право на життя, християнство, європейськість.

Постановка проблеми. Смертна кара відома більшості країн світу. Вона з'явилася тоді, коли держава взяла на себе функцію виконання покарання за вчинені злочини. Скасовувати чи залишати смертну кару в Україні? Ця дилема вже тривалий час хвилювала не лише найвищих урядовців нашої молоді держави, а й її простих громадян. Одні стверджують, що за найтяжчі злочини, в числі яких і навмисне вбивство, необхідно позбавляти винного життя. Інші категорично заперечують їм, апелюючи до гуманістичних цінностей і європейських традицій. Саме ці положення виражають актуальність піднятої проблематики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню християнської моралі, в усіх сферах застосування, зокрема і в кримінальному законодавстві, приділено достатньо уваги у кандидатських дисертаціях. Крім того даною проблематикою займалися такі видатні вчені, як В. А. Бачиніна, Д. О. Вовк, М. В. Костицький, І. М. Луцький, Р.А. Панаян.

Постановка завдання. Метою дослідження являється сам факт доцільності обговорення, щодо можливості застосування смертної кари, як виняткової міри покарання, попри те, що на даному етапі вона скасована на законодавчому рівні в Україні.

Завданням дослідження є аналіз та доведення хибності тверджень та аргументів, які висловлюються на підтримку застосування смертної кари в нашій державі.

Щоб усвідомити антихристиянську позицію смертної кари, як міри можливого покарання необхідно усвідомити цінність життя на яке й посягає даний вид покарання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Право на життя, як форму руху матерії, мають усі живі істоти. Проте щодо людини це право має глибший зміст. Лише остання наділена розумом і свідомістю, є вищою, притому соціальною істотою, оскільки її життя є нероздільним від суспільного розвитку. Життя необхідно розглядати, як неповторний і унікальний феномен природи, і нічого немає вищого за нього. Без життя (права на нього) втрачають вагу інші природні і соціальні цінності: навколишнє середовище, матеріальний достаток, мирне існування, розвиток демократії тощо. Скільки

літ «книзі книг» – Біблії! Вже в ті далекі часи в ній зафіксовано і дійшло до нас найважливіше право людини – на життя. Одна з основних заповідей утверджує: «Не вбивай!»

З правової точки зору увагу привертає Декларація прав людини і громадянина 1789 р., яку прийняв революційний Конвент Франції і котра аж до нинішнього століття була одним з найпрогресивніших документів в галузі прав людини та актуальність якої зберігається й у наші дні. Саме в ній чи не найперше в світі юридично закріплене право людини на життя і нероздільні від нього права на гідність, на рівність незалежно від походження, віросповідання, раси тощо. Згодом високі ідеї Декларації почали відображатись в конституціях, інших законах багатьох держав світу. Розвитку цього процесу значною мірою сприяли трагічні події Другої світової війни, жертвами якої стали десятки мільйонів людей. І тому логічним стало прийняття 10 грудня 1948 р. Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй Загальної декларації прав людини, ст. 3 яка проголосила, що «кожна людина має право на життя, на свободу і на особисту недоторканність» [1, с. 55].

Розвиваючи ідеї Загальної декларації, уряди держав, що є членами Ради Європи, 4 листопада 1950 р. підписали у Римі Європейську конвенцію про захист прав людини і основних свобод. Особливо хочу виділити її ст. 2.1, яка встановлює, що «право кожної людини на життя охороняється законом. Ніхто не може бути умисно позбавлений життя...». [2, с. 83]

Слушно зазначити, що Україна, яка проголосила 24 серпня 1991 р. незалежність, визнала пріоритет прав людини, відображені в чинному Основному законі держави. Прийнята 28 червня 1996 р. Конституція України в ст. 27 встановила:

«Кожна людина має невід'ємне право на життя. Ніхто не може бути свавільно позбавлений життя. Обов'язок держави захищати життя людини. Кожен має право захищати своє життя і здоров'я, життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань». [3, с. 8]

Слід зауважити, що в чинному законодавстві України, значна частина якого сформована ще за радянських часів тоталітаризму, питання охорони і захисту життя, все ж таки врегульовано досить детально, оскільки відповідні норми закріплені практично в усіх фундаментальних галузях права.

Аналізуючи чинне законодавство, що стосується права людини на життя, необхідно з'ясувати такі питання:

- чи достатньо врегульовані всі проблеми і чи відповідають чинні нормативні акти нинішньому розумінню права людини на життя;

- чи сповна використовуються вже встановлені норми і чи забезпечується належним чином реалізація кожною людиною її найпершого права.

Напевно, більшість з нас хвилювало питання, коли ж, власне, починається життя людини, і пов'язували його з народженням дитини. Згодом, вивчаючи біологію, читаючи спеціальну літературу, відчули, що це, мабуть, не зовсім так. Адже ще ненароджений ембріон реально існує в лоні матері. Дитина може народитися раніше встановленого природою строку і жити (чи, вірніше, продовжувати життя, розпочате під серцем матері). А згадаймо випадки, коли у матері, яка загинула чи померла під час незавершених пологів, з'являється на світ жива дитина.

В той же час у законодавчому порядку не закріплені норми, за якими людський зародок вважається життєздатною дитиною. Не встановлено обов'язок медичних працівників боротись за життєдіяльність людського плоду в лоні матері, що загинула чи

раптово померла. По суті, відсутня правова регламентація медико-біологічних експериментів на зародках людини. Вважаю, тут є над чим подумати нашим законодавцям.

Досить непростими є питання збереження індивідуальності людини, відмежування її від інших осіб, об'єктів живої і неживої природи, пересадки людям органів і тканин тварин, використання штучних органів і тканин і, що, як на мене, особливо важливо використання генної інженерії для створення людського організму із наперед запрограмованими ознаками, а також зміни біологічної статі людини. Не можна погодитись з можливістю правового дозволу на штучну реконструкцію людини шляхом пересадки голови чи мозку, її клонуванням і, навіть, проведенням експериментів у цій галузі. Потребують юридичного регулювання проблеми статусу осіб з фізичними аномаліями, тих, хто перебуває у тривалому летаргічному сні, хто виховувався з тваринами, будучи відірваним від людського середовища.

В нашій країні право на збереження життя (індивідуальності) здебільшого розглядається як відмова від воєн і участі в них, незастосування смертної кари, визначення правил використання зброї та її цивільний обіг. Ці проблеми регулюються як міжнародними договорами, так і нормативними актами України.

Напевно, немає нічого дивного, що коли проблеми визначення початку життя здебільшого сприймаються нами як сфера медицини чи правової науки, то питання його закінчення, а ще більше примусової смерті хвилюють, мабуть, кожного. І тут не можна не помітити, що у нашій державі законодавчим порядком не визначені критерії смерті (як відомо, вона має два етапи – клінічний і біологічний), поняття її другого етапу, до якого боротьба за життя людини має вестись з використанням найостанніших можливостей. Вважаю, що регулювати ці важливі юридичні факти лише відомчими актами Міністерства охорони здоров'я – не виправдано.

Темою гострих дискусій, було ставлення до смертної кари, як загалом серед населення, так і серед політичних кіл. Під час вступу нашої держави в Раду Європи їй запропоновано протягом трьох років скасувати смертну кару. Тоді виключна міра покарання могла в Україні застосовуватися судом за наявності 17 складів злочину. Вражаючим фактом є те, що за кількістю смертних вироків вона зайняла третє місце у світі після Китаю і Саудівської Аравії.

Прихильники смертної кари аргументували необхідність її застосування соціально-політичною кризою, економічним спадом, збільшенням безробіття і розгулом злочинності. Твердження, що смертною карою реалізується справедливість відплати за тяжкий злочин, що вона позбавляє правопорушника змоги вчинювати нові злочини, справляє стримуючий вплив на можливих правопорушників тощо являється виключно антихристиянським, оскільки апелює до сили, а не розуму залишаючи старозавітній закон «Око за око».

Розмірковуючи над цим питанням та пригадуючи факти звірячих вбивств безвинних людей, жорстоких згвалтувань, непідвладні нормальному розуму дії маніяків, так звані побутові вбивства, інформацію про які чуємо і бачимо повсякчас. Злочинець має понести покарання! Але чи ціною життя?

Поставивши перед собою це запитання постараймося відшукати правильну відповідь. І проти застосування смертної кари в нас знайдеться, як суто емоційні аргументи, так і висновки аналітичних досліджень. Збагнувши той факт, що життя є настільки унікальне і прекрасне, що навіть найтяжчий вчинений людиною злочин не може бути підставою для того, щоб суспільство, держава через закон виносила їй смертний

вирок. Адже життя людині дає Бог, і лише Бог може його позбавити. Тисячоліттями функціонує загально визнана заповідь людського спілкування і співжиття «Не вбивай!», і не варто державі її перекреслювати, а також користуватися відголоском кровної помсти, яким є смертна кара.

Опубліковані в літературі дані свідчать, що в країнах, де застосовувалась смертна кара, кількість вбивств після її скасування не збільшувалась. В нинішніх умовах є всі технічні та інші можливості, щоб ізолювати визнаних судом злочинців від суспільства, не дати їм змоги скоювати нові злочини. Незважаючи на високий рівень професійної підготовки суддів, ними часто допускаються помилки, а життя позбавляються безвинні люди. Непоодинокими є випадки, коли при вирішенні питання про винесення смертного вироку значну роль відіграють не характер злочину, а національна чи расова приналежність обвинуваченого, його політичні погляди, ставлення до існуючої влади чи й окремих впливових осіб. Ці та інші аргументи дають підстави заявити: «Християнська мораль проти смертної кари! Хай живе людина!».

Висновки. Отже, підсумовуючи вищенаведене, можна зробити такі висновки, що не держава надала людині право на життя. Життя - це природне право кожної людини і держава не повинна позбавляти людину того, що вона не надавала. Стосовно злочинців, що скоїли особливо небезпечні злочини, то обов'язок держави - ізолювати таку особу від суспільства та створити умови, щоб вона ніколи туди не повернулася (неможливість втечі з місць позбавлення волі).

Список використаних джерел

1. Загальна декларація прав людини // Міжнародні договори України. – К., 2002. – Ст. 55.
2. Європейська конвенція про захист прав людини і основних свобод // Міжнародні договори України. – К., 2002. – Ст. 83.
3. Конституція України із змінами і доповненнями, внесеними Законом України від 8 грудня 2004 року № 2222-IV. – К. «Атіка», 2006. – Ст. 8.

Черник Н. С. Смерть как недопустимое наказание осужденное церковными властями

Актуальной проблемой у отрасли юриспруденции является определение правовых гарантий права на жизнь в нашем государстве и нецелесообразности обсуждения применения смертного наказания, как меры наказания. Этот вопрос нуждается в последующем развитии и совершенствовании. Данная проблема играет значительную роль и вызывает большой интерес в современном обществе.

Ключевые слова: смертное наказание, право на жизнь, христианство, европейскость.

Chernik N. S. Death penalty as unacceptable punishment condemned by ecclesiastical authority

The issue of the day in jurisprudence is determination of legal guarantees of right to life in our state and pointlessness of discussions on imposition of death penalty as a kind of punishment. This issue needs subsequent development and improvement. This problem plays a considerable role and causes great interest in the modern society.

Key words: death penalty, right to life, Christianity, Europeanness.

